

२. शिखरपातळीवरील धोरणात्मक निर्णय आणि विद्यापीठाची भूमिका

२००८-०९ साली UCG, DST, AICETE, NCTE, DTE या उच्च मंडळांनी मागील वर्षी तयार केलेल्या योजनांच्या अंमलबजावणीवर भर दिला होता. विद्यापीठ अनुदान आयोगाने विविध विद्यापीठांना भेटी दिल्यानंतर अकराव्या पंचवार्षिक योजनेने केलेल्या शिफारशी मंजूर केल्या. अकराव्या योजनेच्या काळात कर्मचाऱ्यांसाठी, पुस्तकांसाठी, बांधकामांसाठी, FIP, इत्यादींसाठी अनुदान विद्यापीठाला मिळाले. पुणे विद्यापीठाला विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या मार्गदर्शक तत्वांखाली हंगामी अनुदान मिळाले होते. २००९-०१० च्या योजनांची आखणी व अंमलबजावणी करण्यात आली. पुणे विद्यापीठाने पदवी व पदव्युत्तर अभ्यासक्रमांची (वर्ष दुसरे) पुनर्मांडणी केली आणि विद्यापरिषदेने त्यास अंतिम रूप दिले.

अकराव्या पंचवार्षिक योजनेनुसार संचालक, महाविद्यालय व विद्यापीठ विकास आणि त्यांच्या कार्यालयातील अधिकारी यांनी विविध महाविद्यालयांना अनुदान मिळावे म्हणून प्रयत्न केले. ६४२ संशोधन प्रकल्प २००९-१० ह्या वर्षासाठी अनुदानित करण्यात आले आहेत. २००९-१० साली, पुणे विद्यापीठाने विद्यापीठाच्या तीनही जिल्ह्यांतील १० वेगवेगळ्या ठिकाणी संशोधन प्रकल्प स्पर्धा आयोजित केल्या होत्या. त्यात मोठ्या संख्येने विद्यार्थी सहभागी झाले होते. स्वतंत्र प्रशिक्षण कार्यक्रमही विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित करण्यात आला होता. निवड झालेले प्रकल्प सोलापूर येथील राज्यस्तरीय स्पर्धेत सादर करण्यात आले होते. पुणे विद्यापीठाने चौथ्यांदा ही स्पर्धा जिंकली आणि हाच प्रयत्न पुढील वर्षीदेखील असेल.

विद्यार्थ्यांच्या भाषासुधारणेसाठी, मुलाखतींना तोंड देण्यासाठी, भावना व्यक्त करण्यासाठी व संपूर्ण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी 'संभाषणकौशल्य कार्यक्रम' ही एक अभिनव कल्पना आहे. पुणे विद्यापीठ 'क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले' योजनेअंतर्गत विद्यार्थिनींना मदत करते. ह्या वर्षी १५०० हून अधिक मुलींना ही शिष्यवृत्ती मिळाली. त्याचप्रमाणे आर्थिक दृष्ट्या मागासलेल्या अनेक विद्यार्थ्यांनी ह्या योजनेचा लाभ घेतला आहे. राखीव वर्गाच्या मुलांना शिष्यवृत्ती मिळावी म्हणूनदेखील प्रयत्न करण्यात आले होते.

महाविद्यालयांना आर्थिक साहाय्य पुरविण्यासाठी पुणे विद्यापीठाने आदिवासी विद्यार्थी योजना, कमवा शिकवा योजना अशा विशिष्ट योजना कार्यरत ठेवल्या आहेत. यासंबंधी विद्यापीठाने उत्कृष्ट कार्यक्षमता कार्यक्रमांतर्गत विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडे त्याबाबतची मागणीही केली आहे.

मागील वर्षी विज्ञान व तंत्रज्ञान विभागाने विद्यापीठाला DST PURSE ह्या कार्यक्रमांतर्गत स्वतंत्र ओळख मिळवून दिली. विद्यापीठाने या कार्यक्रमाला अंतिम स्वरूप दिले असून या योजनेची माहिती अर्थसंकल्पात देऊन काही रकमेची त्यासाठी तरतूद करण्याची शिफारस केली आहे. संचालक, महाविद्यालय व विद्यापीठ विकास मंडळ आणि विद्यापीठातील वरिष्ठ प्राध्यापक यांनी दिल्ली येथे झालेल्या बैठकीत हा प्रकल्प सादर केला. या संदर्भात भविष्यात पहिला हप्ता पाच कोटींचा असण्याची शक्यता आहे.

राज्य सरकारने आणि राज्यपालांच्या कार्यालयाने विविध विद्यापीठांच्या कुलगुरू, संचालक, महाविद्यालय व विद्यापीठ विकास मंडळ आणि वित्त व लेखा अधिकाऱ्यांसोबत अनेक बैठका घेतल्या आहेत. त्यांत शिक्षण, प्रशासन व अर्थ ह्या बाबींशी निगडित असलेल्या अनेक बाबींची चर्चा करण्यात आली. महत्त्वाची बाब म्हणजे, विद्यापीठाने विविध महाविद्यालयांतील योग्य प्राचार्यांच्या व प्राध्यापकांच्या नेमणुकीसाठी प्रयत्न केलेले आहेत. त्याचाच परिणाम म्हणजे, प्राचार्यांची संख्या मोठ्या प्रमाणात वाढलेली आहे, पण तरीही अजून प्रयत्नांची गरज असल्याचे निदर्शनास आले आहे. शिक्षकांच्या अध्यापनाचे मूल्यमापन आणि मालमत्तेची घोषणा असे प्रश्नदेखील चर्चेत होते. सरकारने विद्यापीठांना केवळ अभ्यासक्रमाची पुनर्मांडणी करा असे न सुचवता त्याचबरोबर राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय संस्था व विद्यापीठांच्या अभ्यासक्रमानुसार विशिष्ट अभ्यासक्रम व विशिष्ट विषयांचा आराखडा तयार करून विद्यापीठाची गुणवत्ता वाढवावी असे सूचित केले आहे.

विविध महाविद्यालयांमध्ये विशिष्ट शैक्षणिक कार्यक्रम राबविण्यासाठी, शैक्षणिक समन्वयकाची नेमणूक करून २०११ साठीच्या योजना व कार्यक्रमांची अंमलबजावणी केली जाणार आहे. पुणे विद्यापीठ शैक्षणिक समितीने दोन महत्त्वपूर्ण निर्णय घेतलेले आहेत :

- १) सहामाही परीक्षा पद्धत २०११-१२ पासून अमलात आणली जाणार आहे.
- २) पहिल्या वर्षाची परीक्षा महाविद्यालयांकडे २०११-१२ पासून सोपविली जाणार आहे.

□□